

บทบาทไทยในอาเซียน

- อาเซียนเป็นเสาหลักที่สำคัญในการดำเนินนโยบายการต่างประเทศของไทยมาโดยตลอด และมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างประเทศสมาชิก รักษาสันติภาพและเสถียรภาพ ส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน รวมทั้งแก้ไขปัญหาเร่งด่วนและความท้าทายร่วมกันต่าง ๆ ในภูมิภาค อาทิ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ และโรคติดต่อ ได้อย่างทันท่วงทีและมีประสิทธิภาพ
- อาเซียนยังเป็นเวทีที่สำคัญสำหรับการปฏิสัมพันธ์กับมิตรประเทศและหุ้นส่วนนอกภูมิภาคเพื่อส่งเสริมสันติภาพและความเจริญรุ่งเรืองของภูมิภาค รวมทั้งเป็นเครื่องมือด้านการต่างประเทศอย่างหนึ่งที่สำคัญของไทยในการช่วยผลักดันนโยบายและประเด็นที่ไทยให้ความสำคัญให้เกิดผลลัพธ์ตามที่ตั้งเป้าหมาย และช่วยเพิ่มน้ำหนักของไทยในการผลักดันประเด็นเหล่านั้นในกรอบอื่น ๆ
- ในด้านเศรษฐกิจ อาเซียนเป็นคู่ค้าอันดับหนึ่งของไทย มีมูลค่าการค้าระหว่างกันกว่า 3.5 ล้านล้านบาท (ร้อยละ 21.50 ของมูลค่าการค้าทั้งหมดของไทย) โดยไทยได้เปรียบดุลการค้ากว่า 5.9 แสนล้านบาท นอกจากนี้ อาเซียนยังเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญ คิดเป็นร้อยละ 23.95 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของไทย (ข้อมูลปี 2564)
- ไทยมีบทบาทที่แข็งขันในอาเซียนมาโดยตลอดนับตั้งแต่เริ่มก่อตั้งอาเซียน และได้ร่วมมือกับประเทศสมาชิกอาเซียนในการขับเคลื่อนความร่วมมือในกรอบอาเซียนในสาขาต่าง ๆ ให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมและเป็นประโยชน์ต่อประชาชน ซึ่งรวมถึงประเด็นสำคัญในช่วงเวลานี้ ประกอบด้วย

1. การแก้ไขปัญหาโควิด 19 และการฟื้นฟูหลังโควิด 19

- ไทยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความร่วมมือในกรอบอาเซียนเพื่อรับมือกับการแพร่ระบาดและผลกระทบของโควิด 19 โดยได้เสนอการจัดตั้งกองทุนอาเซียนเพื่อรับมือกับโควิด 19 (COVID-19 ASEAN Response Fund) ซึ่งถือเป็นความร่วมมือที่เป็นรูปธรรมของอาเซียนโดยระดมทุนสนับสนุนประเทศสมาชิกอาเซียนในการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด 19 และการปกป้องสุขภาพของบุคลากรทางการแพทย์และประชาชน ในขณะนี้ ประเทศสมาชิกอาเซียนและภาคีภายนอกกว่า 20 ประเทศ ได้ร่วมกันบริจาคเงินสมทบกองทุนเป็นเงินประมาณ 30 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยไทยเองได้บริจาคจำนวน 100,000 ดอลลาร์สหรัฐ ล่าสุด อาเซียนได้ใช้เงินกองทุนฯ จำนวน 10.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในการจัดซื้อวัคซีนโควิด 19 จาก COVAX Facility เพื่อแจกจ่ายวัคซีนให้แก่ประเทศสมาชิกอาเซียนและสำนักเลขาธิการอาเซียน
- ไทยสนับสนุนความร่วมมือของอาเซียนในการรับมือกับผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดจากโควิด 19 และฟื้นฟูอย่างเข้มแข็งและยั่งยืนร่วมกันของภูมิภาค โดยสนับสนุนการดำเนินการตามข้อริเริ่มต่าง ๆ ที่สำคัญของอาเซียน อาทิ **กรอบการฟื้นฟูที่ครอบคลุมของอาเซียน (ASEAN Comprehensive Recovery Framework: ACRF)** ซึ่งเป็นแนวทางองค์รวมในการฟื้นฟูและสร้างความเข้มแข็งของอาเซียนภายหลังโควิด 19 โดยเน้นยุทธศาสตร์ 5 ด้าน ได้แก่ (1) การส่งเสริมระบบสาธารณสุข (2) การส่งเสริมความมั่นคงของมนุษย์ (3) การใช้ประโยชน์จากการค้าและตลาดอาเซียน (4) การส่งเสริม digitalisation และ (5) การสร้างอนาคตที่ยั่งยืนและแข็งแกร่ง ทั้งนี้ ไทยได้ผลักดันให้ ACRF ครอบคลุมการช่วยเหลือกลุ่มเปราะบาง การช่วยเหลือ SME ให้สามารถเข้าถึงแหล่งทุน การส่งเสริมบทบาทของสตรีในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ การผลักดันความยั่งยืนในทุกมิติและวาระของประชาชน อาทิ ความมั่นคงของมนุษย์ ความมั่นคงทางอาหารการพัฒนาทุนมนุษย์ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. การพัฒนาที่ยั่งยืน

○ เมื่อปี 2559 ที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนที่เวียงจันทน์ได้มอบหมายให้ไทยเป็นผู้ประสานงานของอาเซียนในด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน (ASEAN Coordinator on Sustainable Development Cooperation) เพื่อผลักดันข้อริเริ่มความเกื้อกูลระหว่างวิสัยทัศน์ประชาคมอาเซียน ค.ศ. 2025 และวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 ของสหประชาชาติ (Complementarities Initiative) ผ่านการดำเนินโครงการและกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมโดยเน้นความร่วมมือใน 5+1 สาขา ได้แก่ (1) Poverty Eradication (2) Infrastructure and Connectivity (3) Sustainable Management of Natural Resources (4) Sustainable Consumption and Production และ (5) Resilience รวมทั้งการเสริมสร้างขีดความสามารถ (capacity-building)

○ เมื่อปี 2562 ไทยได้จัดตั้งศูนย์อาเซียนเพื่อการศึกษาและการหารือด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน (ASEAN Centre for Sustainable Development Studies and Dialogue: ACSDS) ที่กรุงเทพฯ โดยศูนย์ฯ ตั้งอยู่ที่วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยศูนย์ฯ มีหน้าที่ 2 ด้าน ได้แก่ (1) ทำการศึกษาและการวิจัยด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน และ (2) เป็นเวทีสำหรับการหารือเชิงนโยบายด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน และระหว่างอาเซียนกับภาคีภายนอก โดยเน้นสาขาความร่วมมือข้างต้น ผ่านการประสานงานกับศูนย์ด้านการพัฒนาต่าง ๆ ของอาเซียนในภูมิภาค ปัจจุบัน ออท. จิระชัย ปันกระษิณ อดีต ออท. ณ กรุงแคนเบอร์รา ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ ACSDS โดยเข้ารับตำแหน่งอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2565

○ ในฐานะผู้ประสานงานของอาเซียนในด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน ไทยยังได้เสนอแนวคิด Bio-Circular-Green (BCG) Economy Model เพื่อเป็นยุทธศาสตร์ทางเลือกในการฟื้นตัวอย่างเข้มแข็งและครอบคลุม และส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนของอาเซียน โดยไทยได้ร่วมมือกับประเทศสมาชิกอาเซียน และคู่เจรจาเพื่อจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถร่วมกันของอาเซียนในเรื่องนี้ อาทิ กิจกรรม ASEAN BCG Knowledge Sharing Series

3. การรักษาสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาค

○ การเปลี่ยนแปลงของภูมิรัฐศาสตร์และการแข่งขันระหว่างมหาอำนาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและความมั่นคงในภูมิภาค และมีผลให้สถานการณ์ในภูมิภาคในปัจจุบันมีความไม่แน่นอน รวมทั้งทำให้อาเซียนถูกกดดันให้ต้องเลือกข้างมากยิ่งขึ้น ดังนั้น แม้ว่าแต่ละประเทศสมาชิกอาเซียนจะมีระดับความร่วมมือหรือความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจที่แตกต่างกันออกไป แต่ทุกประเทศก็ต้องรักษาความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความเป็นแกนกลางของอาเซียนเพื่อสร้างความสมดุลในภูมิภาคและลดแรงกดดันดังกล่าว โดยอาเซียนควรสามารถร่วมมือกับมหาอำนาจและหุ้นส่วนภายนอกของอาเซียนที่เข้ามามีปฏิสัมพันธ์ในภูมิภาคอย่างสร้างสรรค์ โดยเน้นความร่วมมือตามผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน

○ ด้วยเหตุนี้ ในช่วงที่ไทยทำหน้าที่ประธานอาเซียนเมื่อปี 2562 ไทยจึงได้สนับสนุนและมีบทบาทนำในการจัดทำมุมมองอาเซียนต่ออินโด-แปซิฟิก (ASEAN Outlook on the Indo-Pacific: AOIP) ซึ่งนอกจากจะนำเสนอวิทัศน์ (Vista) ของอาเซียนต่อบริบทของการแข่งขันที่เพิ่มขึ้นระหว่างประเทศมหาอำนาจแล้ว ยังเป็นกรอบสำหรับการเสริมสร้างความร่วมมือที่เอื้อประโยชน์ต่อทุกฝ่าย (win-win) บนพื้นฐานของหลักการ 3M คือ การไว้เนื้อเชื่อใจกัน (mutual trust) การเคารพซึ่งกันและกัน (mutual respect) เพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน (mutual benefit) ภายใต้ค่านิยมของอาเซียนที่มีอยู่ โดยเน้นความร่วมมือ 4 สาขาหลัก ได้แก่ (1) ความร่วมมือทางทะเล (2) ความเชื่อมโยง (3) การพัฒนาที่ยั่งยืนตาม SDGs และ (4) ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ

* * * * *